

KURT HOREDȚ

(1914 – 1991)

Și-a restrins din nou rindurile marca generație a profesorilor din anii '50 – '70, formată în ajunul ultimului război mondial și confruntată după 1948 cu rigorile dictaturii comuniste, a cărei ideologii a agresat sfera istoriei mai mult decât majoritatea celorlalte domenii ale științelor sociale. Cu atât mai mare a fost meritul celor care, în măsuri diferite de la una la alta dintre etapele succesive ale coșmarului prin care a trecut știința careia îi aparținem, au reușit să-și păstreze în mare parte sau chiar în întregime demnitatea profesională. Profesorul Kurt Horedt care s-a stins din viață la München la sfârșitul lui decembrie 1991 a făcut parte dintre cei mai merituoși învățați ai categoriei evocate, motiv suplimentar pentru a ne apleca cu durere și recunoștință fruntea la aflarea tristului eveniment.

Născut la Sibiu la 30 martie 1914, la câteva luni doar înainte de izbucnirea primului război mondial, Kurt Horedt a absolvit cursurile secundare în orașul natal frecventând ulterior cursurile universitare la Cluj, Leipzig, Kiel și Bonn. A obținut licența în litere la Cluj în 1936. Trei ani mai târziu, în vremea izbucnirii ultimului război mondial, ale cărui urmări aveau să marcheze atât de profund cariera tinărului învățat, devenea doctor în filosofie al Universității din Bonn.

Calitățile profesionale de excepție și acceptarea noilor relații impuse învățământului românesc de către dictatura comunistă, în condițiile creșterii presiunii exercitate asupra oamenilor de știință și îndeosebi asupra celor aparținând minorității germane, i-au permis ca încă din 1949 să devină unul dintre stilpii învățământului universitar arheologic din cetatea științei transilvănene. Preocupărilor inițiale pentru arheologia comunei primitive

și în special pentru epoca bronzului, li s-au adăugat treptat interese vizând un spectru cronologic mai larg. Academia reorganizată de „dictatura proletariatului” l-a folosit pe profesorul Kurt Horedt încă de la primele săpături organizate sub noua egidă pentru cercetarea epocii migrațiilor și a începuturilor evului mediu. Cum era și firesc, profesorul și omul de știință cu prestigiu în continuă creștere, s-a aplecat și asupra epocii clasice din trecutul Transilvaniei, devenind astfel autoritate incontestabilă în ansamblul arheologiei românești, recunoscută ca atare de cercurile internaționale. Cred că nu greșesc apreciind că știința românească a pierdut odată cu persoana sa pe ultimul mare „arheolog general” pe care l-a avut, că a dispărut învățatul care în ultimii 15 ani a dominat prin competență ansamblul arheologiei din România.

Consacrarea profesională a obținut-o încă din 1958 odată cu publicarea celor două volume — în limbă română și germană — de contribuții la istoria Transilvaniei post-romane. Studii mai vechi îl impuneau deja ca specialist în preistorie. Includerea printre autorii primului volum al tratatului de *Istoria României*, apărut în 1960, a însemnat totodată recunoașterea oficială a competenței profesorului Kurt Horedt, căruia i s-a atribuit în 1964 titlul de doctor docent. Autoritățile comuniste au apreciat totuși că nu are suficiente merite pentru a-l admite în Academie, conferindu-i doar titlul de membru corespondent al pseudo-academiei „de științe sociale și politice” în 1970, probabil mai mult pentru reprezentarea proporțională justă a minorităților sau „conlocuitorilor”, cum se spunea atunci.

Nu tot ceea ce a publicat în anii '50 și la începutul anilor '60 profesorul Kurt Horedt rămâne valabil, a făcut concesii presiunilor ideologico-politice și va fi foarte greu de reconstituit, mai ales pentru cei care n-au fost permanent în preajma sa și care n-au putut confrunta cele scrise cu cele publicate și cu cele rostite, raportul dintre convingeri și „alinieri” impuse din afară în privința interpretărilor. Dincolo de acest raport, introducerea în circulație a unui material arheologic considerabil, în condiții tehnice remarcabile pentru mijloacele existente, justifică aprecierea noastră postumă. De mare importanță a fost activitatea didactică a profesorului universitar care, în contextul cu sușuri și coborișuri al Almei Mater Napocense, a creat școală și a contribuit decisiv la formarea unora dintre specialiștii de frunte ai generației azi active.

Întreaga măsură a științei și potențelor sale publicistice i-au fost date profesorului clujean abia după pensionarea din 1978, cînd dependența de forurile politico-ideologice și administrative a scăzut. Această măsură a devenit încă mai vizibilă după emigrarea în Germania în 1981. Alături de activitatea de la Institutul de Arheologie al Universității din München și de cursurile predate la aceeași universitate, a avut răgazul și condițiile materiale pentru a-și valorifica strădaniile unei întregi vieți dedicate cercetării istoriei vechi a României și a Europei central-răsăritene. Cele patru volume publicate în răstimpul 1982—1986 (*Siebenbürgen in spätrömischer Zeit*, București, 1982; *Morești, II, Grabungen in einer mittellalterlichen Siedlung in Siebenbürgen*, Bonn, 1984; *Siebenbürgen im Frühmittelalter*, Bonn, 1986; *Das frühmittelalterliche Siebenbürgen (4. — 12. Jh.)*, Innsbruck, 1986) sintetizează rezultatele a peste patru decenii de săpături, experiențe și interpretări. Unele dintre punctele de vedere exprimate de savant în aceste cărți sînt divergente în raport cu opiniile marii majorități a cerce-

tătorilor români asupra respectivelor aspecte, dar buna credință a autorului nu poate fi pusă la îndoială. Pot fi contestate doar limitele tehnice ale interpretărilor sale istorice. În orice caz, dacă profesorul Kurt Horedt a ajuns la concluzia întreruperii în secolele VII—IX a continuității dacoromane de la nordul Dunării de Jos, este util ca cei care văd în aceasta un atentat împotriva „drepturilor istorice” ale poporului român să țină seama de faptul că, după opiniile aceluiași autor, românii se aflau în Transilvania la data apariției triburilor maghiare la Dunărea Mijlocie.

Volumul de amintiri pe care Kurt Horedt l-a publicat în 1988 așezându-i în frunte celebra frază goethiană „und was verschwand, wird mir zu Wirklichkeiten”, volum care din păcate încă nu ne-a fost accesibil, oferă desigur multe elemente suplimentare pentru aprecierea globală a unei activități ce a lăsat urme durabile și adânci în arheologia românească.

Dintre distincțiile autentice care i-au recunoscut meritele se cuvin amintite calitatea de membru al Institutului Arheologic German, de membru corespondent al Institutului Arheologic Austriac, de purtător al medaliai František-Palacky a Academiei Slovace de Științe și de câștigător în 1991 a lui „Siebenbürgisch-Sächsischer Kulturpreis”. Dincolo de ele rămîne amintirea luminoasă a celor care l-au cunoscut și ascultat, au beneficiat de pe urma scrierilor sale sau și-au confruntat gândurile și opiniile cu știința și experiența savantului dispărut și mai ales a celor mulți care au crescut în preajma și sub îndrumările profesorului de excepție pe care știința românească l-a pierdut.

La ceasul despărțirii nu putem încheia altfel decît cu regretul cuprins în milenara formulă *Sit tibi terra levis*.

RADU POPA

